

Ecologisch Werkprotocol gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis

't Lippert Ootmarsum

Projectnummer: P5335
Datum: 9-1-2014
Begeleidend ecooloog: V. de Lenne
Telefoonnummer: 0547-727002

Aanleiding

Binnen het plangebied aan de Uelselerdijk te Ootmarsum worden een aantal schuren gesloopt en enkele woningen gebouwd. Ten behoeve van deze werkzaamheden is in 2012 een flora- en faunaonderzoek uitgevoerd, die met name toegespitst is op vleermuizen. Tijdens dit onderzoek is een verblijfplaats van gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis aangetroffen. Met de voorgenomen ontwikkeling zijn verstoring van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis niet zijn uit te sluiten. Gewone dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuis en hun verblijfplaatsen staan op tabel 3 van de Flora- en faunawet. Voor het verstoren van verblijfplaatsen wordt een ontheffing aangevraagd. Om negatieve effecten op verblijfplaatsen te voorkomen dienen maatregelen uitgevoerd te worden. De te nemen maatregelen worden in dit ecologisch werkprotocol beschreven.

Wettelijk kader

Uit de uitgevoerde onderzoeken naar de effecten op beschermde natuurwaarden is gebleken dat verstoring op gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuizen en hun verblijfplaatsen niet zijn uit te sluiten als gevolg van de werkzaamheden. Om verstoring te voorkomen of te beperken moet men werken volgens een vooraf opgesteld ecologisch werkprotocol. Het wettelijke kader waarbinnen dit project uitgevoerd moet worden is de Flora- en faunawet. Er is ontheffing aangevraagd bij het Ministerie van Economische Zaken, Dienst Regelingen.

In dit werkprotocol zijn maatregelen opgenomen ten behoeve van de gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis. Door conform dit protocol te werken worden negatieve effecten op beschermde soorten voorkomen.

Voorwaarden bij uitvoering

Hieronder zijn (algemene) maatregelen opgesomd die gedurende de werkzaamheden in uitgevoerd dienen te worden om negatieve effecten op gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis te voorkomen.

Algemeen

- Werkzaamheden worden pas uitgevoerd nadat een ontheffing Flora- en faunawet is verleend door het Ministerie van Economische Zaken, Dienst Regelingen.
- Werkzaamheden worden uitgevoerd buiten de kwetsbare perioden van gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis. De kraamperiode van gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis loopt globaal van april tot en met half september.
- De in dit protocol genoemde (werkbare) periodes kunnen door seizoensvariaties, weersomstandigheden en de aard van de werkzaamheden zowel eerder als later starten en eindigen. De werkbare periode kan door de begeleidende ecoloog aangepast worden.
- Het uitvoerend personeel is naar vermogen alert op de aanwezigheid van niet aangeduide zwaarder beschermde plant- en diersoorten.
- In onvoorziene situaties en bij vragen moet altijd direct in overleg worden getreden met een toezichthouder en contact opgenomen worden met de begeleidende ecoloog.
- Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder alle betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen op de betreffende locaties conform dit protocol te worden uitgevoerd.
- Afwijken van dit protocol is alleen toegestaan na goedkeuring door de begeleidende ecoloog.

Maatregelen voorafgaand aan en tijdens de werkzaamheden

Aanbieden alternatieve verblijfplaatsen

Voorafgaand de werkzaamheden worden vleermuiskasten aangeboden, zodat alternatieve verblijfplaatsen aanwezig zijn voordat de werkzaamheden uitgevoerd worden en te allen tijde verblijfplaatsen worden aangeboden. Kasten worden in de directe omgeving van de werkzaamheden opgehangen, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Vleermuiskasten

- Kasten worden aangeboden met een compensatiefactor 4. Er zijn twee verblijfplaats aangekomen: één verblijfplaats gewone grootoorvleermuis en één verblijfplaats gewone dwergvleermuis. In totaal worden dan ook 8 vleermuiskasten aangeboden.
- Voor gewone dwergvleermuis is gekozen voor de kast Armenië van Vivara (Art no. 91443). Gewone dwergvleermuisen hebben een voorkeur voor platte kasten. Van deze kasten is bekend dat gewone dwergvleermuis gebruik van deze kasten maakt als zomerverblijfplaats. Hier worden vier kasten van opgehangen.

- Voor gewone grootoorvleermuis is gekozen voor de kast Uni Type 2F van Waveka (Art no. 2134). Ook hier worden vier kasten van opgehangen. Gewone grootoorvleermuizen geven de voorkeur aan bolle vleermuiskasten of ruime platte kasten. Individuele dieren en kleine groepjes worden ook wel in platte kasten aangetroffen. Voor gewone grootoorvleermuis wordt gekozen voor bolle kasten. In de gekozen bevindt zich een voorwand met extra houtbeschoot waardoor de kast donkerder wordt en meer vleermuizen kan huisvesten, waardoor de kast geschikter is als kraamverblijfplaats. Doordat gewone grootoorvleermuizen in kleine populatieverbanden leven worden vleermuiskasten soms relatief snel opgenomen in hun populatiecultuur (*Korsten, 2012*).
- De vleermuiskasten worden binnen het kerngebied van de aanwezige soorten opgehangen. Bij voorkeur binnen 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.
- Voor nieuwe verblijfplaatsen dient een gewenningsperiode aangehouden te worden, waarbij voor vleermuizen geldt dat deze minimaal 3 maanden (gewone dwergvleermuis) voorafgaand aan de werkzaamheden opgehangen dienen te worden in een periode waarin vleermuizen actief zijn.
- De ophanghoogte is bij voorkeur minimaal 3 meter hoog en in verschillende windrichtingen (in de luwte), waarbij de meeste de meeste openingen op het zuiden/zuidwesten zijn gericht. Gedurende de middag dient voldoende zonlicht op de verblijfplaats te vallen.
- In en rond de kast vindt geen verstoring plaats (o.a. betreding door mensen en trillingen).
- De ingang van de kast is niet toegankelijk voor predatoren (o.a. katten, marterachtigen en muizen).
- De kasten zijn vrij van irriterende stoffen (o.a. gif, houtbehandelingsmiddelen en kleverige harsen)
- De definitieve locatie van de (tijdelijke) verblijfplaatsen worden bepaald in overleg met een ter zake kundige.

Inrichten zolder woonboerderij voor gewone grootoorvleermuis

De zolder van de woonboerderij heeft in de huidige situatie al veel potentie voor gewone grootoorvleermuis en bestaat uit een soortgelijke ruimte als de te slopen schuur. Deze zolder bestaat uit een onverlichte ruime ruimte met veel houtverbindingen met oude eikengebinten. Tussen deze houtverbindingen zijn diverse mogelijkheden voor gewone grootoorvleermuis om tussen weg te kruipen. We stellen voor om twee van de vleermuiskasten op deze zolder op te hangen om extra mogelijkheden op deze zolder te creëren. Tevens wordt een kleine invliegopening aan de voorzijde van de zolder gemaakt, zodat de zolder toegankelijker wordt voor gewone grootoorvleermuis.

Werken buiten kwetsbare perioden

Bij de planning van de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de kwetsbare periode van gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis. Werkzaamheden worden opgestart in september, en zijn afgerond voor half maart (broedseizoen). Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer

dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode waarin gewerkt en gestart wordt, wordt bepaald door de begeleidende ecooloog.

Ongeschikt maken werkgebied

Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de huidige verblijfplaatsen van vleermuizen ongeschikt gemaakt. Hoe de verblijfplaats van vleermuizen ongeschikt wordt gemaakt is afhankelijk van de weersomstandigheden. Ongeschikt maken kan op verschillende manieren worden uitgevoerd: Bij voorkeur wordt gekozen voor het verstoren van het interne microklimaat door het creëren van tocht. Dit kan door het dak te verwijderen en plaatwerk en houtbeschoot te verwijderen. Welke maatregelen daadwerkelijk gekozen wordt, wordt voorafgaand aan de werkzaamheden onder leiding van de begeleidende ecooloog beslist, uitgevoerd en gecontroleerd op hun effectiviteit. Ongeschikt maken van de verblijfplaatsen wordt minimaal 5 dagen voorafgaand aan de werkzaamheden uitgevoerd. Het ongeschikt maken van de vleermuisverblijfplaats wordt uitgevoerd bij gunstige weeromstandigheden: avondtemperaturen boven de 10 °C.

In één richting werken

Tijdens de werkzaamheden wordt één richting op gewerkt, zodat mogelijk aanwezige dieren de kans krijgen om te vluchten.

Geen gebruik van giftige middelen

Er dient geen gebruik gemaakt te worden van giftige verf, houtverduurzamingsmiddelen, bestrijdingsmiddelen tegen ongedierte (o.a. boktor) en andere giftige middelen. Deze middelen zijn zeer gevaarlijk voor vleermuizen en zij kunnen er zelfs dood aan gaan. Indien behandeling toch noodzakelijk is dient dit te worden uitgevoerd tijdens de renovatie, wanneer er geen vleermuizen aanwezig zijn. Belangrijk daarbij is dat de giftige stoffen niet achterblijven (persistent zijn) waardoor alsnog vergiftiging van vleermuizen kan optreden wanneer de zolder weer door vleermuizen in gebruik is genomen. Producten op basis van een zoutoplossing (borax, boorzuur, zoutoplossingen) hebben de voorkeur boven organische stoffen (deltamethrine, permethrine, dichlofluanide).

Isolatie

De zolder is nu niet geïsoleerd. Indien deze geïsoleerd gaat worden dient hierbij rekening gehouden te worden met vleermuizen. Dit dient dan ook in overleg met een ter zake kundige plaats te vinden.

Calamiteiten

Bij het aantreffen van individuen van vleermuizen dient een ter zake deskundige ingeschakeld te worden om de dieren te vangen en op een geschikte plaats uit te zetten buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Soortbeschrijving

Gewone grootoorvleermuis

De gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus* is een middelgrote vleermuis met een langharige grijsbruine tot geelbruine vacht en vrij brede, donkerbruine vleugels. Het meest opvallend aan de grootoorvleermuizen zijn de oren (31 tot 41 mm) die bijna driekwart van zijn lichaamslengte zijn.

De gewone grootoorvleermuis is in zijn keuze voor verblijfplaatsen veelzijdig en gebruikt zowel gebouwen als bomen als verblijfplaats. In gebouwen worden zolders en spleetvormige ruimten vooral als zomer-, paar- of kraamverblijfplaatsen gebruikt. Dat kunnen zolders van grote gebouwen zijn (kerken, kloosters, boerderijen en open ruimtes in extensief gebruikte schuren, stallen en loodsen. Daarbij hangen de dieren vrij onder het dak of zijn ze weggekropen in gaten en kieren in de balken- en dakconstructies. Ook ruime spleetvormige ruimten in een spouw of achtergevelbetimmer worden als verblijfplaats gebruikt. Al deze plekken worden ook wel als winterverblijfplaats gebruikt, maar bij strenge en langdurige vorst verhuizen gewone grootoorvleermuizen meestal naar ondergrondse verblijfplaatsen (kelders, bunkers etc.). In kraamverblijfplaatsen in gebouwen werden 57 voorkeurstemperaturen van 25 tot 35 graden gemeten. Boven de 40 graden verlieten dieren de verblijfplaats. In bomen worden boomholten vooral als kraam- en zomerverblijfplaatsen gebruikt. In schuren en ruimtes achter schors kunnen ook kleine groepjes of individuele dieren gevonden. Over de aanwezigheid van paargroepen in bomen is weinig bekend. Waarnemingen van overwinterende grootoorvleermuizen in bomen zijn schaars, maar zijn ook moeilijk op te sporen. Lokale kraamgroepen gebruiken vaak meerdere verblijfplaatsen tegelijk (soms ook binnen één gebouw) en verhuizen vaak tussen deze verblijfplaatsen. Kraamkolonies variëren sterk in grootte van vijf tot vijftig vrouwtjes.

Gewone grootoorvleermuis (bron: Eelerwoude).

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* is de op één na kleinste Europese vleermuissoort. Ze hebben een vrij spitse snuit en korte driehoekige oren. Hun rug is roodbruin, kastanjebruin of donkerbruin, terwijl hun buik eerder geel- tot grijsbruin is. Hun snuit, oren en vlieghuid zijn zwartbruin. Een volwassen gewone dwergvleermuis heeft een gewicht van 3,5 – 8 gram en naar verhouding vrij lange, smalle vleugels met een spanwijdte van 18 tot 24 cm.

Gewone dwergvleermuis is de meest algemene soort in Nederland en kan vrijwel overal worden aangetroffen. Ook in stedelijke omgeving is gewone dwergvleermuis de meest algemene soort. Gedurende het hele jaar worden vooral gebouwen als verblijfplaats gebruikt. De soort heeft een voorkeur voor spleetvormige holten zoals spouwmuur, maar verblijft ook tussen daklagen, achter betimmering, daklijsten of onder dakpannen. Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij (mogelijk) vergelijkbare plaatsen als in de zomer benut worden, mits deze vorstvrij zijn. Ze jagen hoofdzakelijk binnen en straal van 2-5 km van de verblijfplaats. Vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren en ze jagen in gesloten tot half open landschap.

Gewone dwergvleermuis (Foto: Kamiel Spoelstra en S. Boekhout)